

WIEŚ BOGATA W HISTORIĘ ZABYTKI STAREGO WIELISŁAWIA

więcej informacji na stronie www.historiawielislaw.cba.pl

WIEK XIII I XIV

Stary Wielisław to jedna z najstarszych miejscowości Ziemi Kłodzkiej, założona w trakcie kolonizacji na tzw. prawie niemieckim, zapewne już w drugiej połowie XIII w. Pierwotnie osada funkcjonowała pod nazwą „Wilhelmsdorf”. Etymologia nazwy wsi wskazuje, że wywodzi się ona od imienia założyciela lub pierwszego właściciela – Wilhelma. Wielisław został założony przy starym szlaku prowadzącym z Kłodzka do Bystrzycy, w dolinie rzeki Bystrzyca, a ściślej wzdłuż potoku Wielisławka, który jest jej dopływem. Osada powstała na tzw. surowym priu, gdyż pola uprawne pozyskiwano poprzez wyrąb lasów, porastających zbocza po obydwu stronach rzeki. Miejscowość do dziś zachowała pierwotny układ osadniczo-przestrzenny, zwany leńcuchówką, a jej zabudowania zajmowały początkowo obszar pomiędzy przebiegającymi przez nią: traktem handlowym i potokiem.

Źródła pisane po raz pierwszy odnotowują wieś w 1300 r. przy okazji wydania, na osobistą prośbę biskupa praskiego (Kłodzyczna stanowiła wówczas część diecezji praskiej), bulli odpustowej papieża Bonifacego VIII dla miejscowego kościoła parafialnego, który był już wtedy znanym ośrodkiem pielgrzymkowym regionu. Obok świątyni i jej majątku (tzw. Widmut) we wsi istniały w tym czasie również dwa dwory: dolny - na początku wsi (własność zamku kłodzkiego) oraz górny - na końcu osady, należący do ówczesnych właścicieli wsi, rodu Ratold z Zdanic na Morewacu, a ponadto wolne sędziostwo (majątek soltysa) z karczmą i kuźnią oraz młyn.

W XIV w. wieś liczyła ok. 300 mieszkańców i obejmowała 28 łanów gruntu (ok. 504 ha). Była to wówczas jedna z największych i najludniejszych wsi regionu.

Herb Rodu Ratold von Zdanitz

XIII UND XIV JAHRHUNDERT

Altwilmsdorf ist eine der ältesten Ortschaften des Glatzer Landes, gegründet während der Kolonisation auf dem sog. Deutschen Recht, bestimmt schon in der zweiten Hälfte des XIII. Jahrhunderts. Ursprünglich funktionierte die Ansiedlung unter dem Namen „Wilhelmsdorf”. Die Herkunft des Dorfnamens deutet darauf, dass sie vom Namen des Gründers oder des ersten Besitzers – Wilhelm - abstammt. Altwilmsdorf wurde am alten Weg von Glatz nach Habelschwerdt gegründet, im Tal des Flusses Habelschwerdt, genauer gesagt den Bach „Wielisławka” entlang, der sein Zufluss ist. Die Ansiedlung entstand auf dem sog. rohen Stamm, weil die Anbaufelder durch Abholzung der Wälder, die auf zwei Seiten der Flusshängen wuchsen, erworben wurden. Die Ortschaft bewahrte bis heute das ursprüngliche Raum- und Siedlungsnetz, sog. Waldhufendorf, und ihr Gebäude beanspruchte zunächst Raum zwischen der Handelsstraße und dem Bach.

Die geschriebenen Quellen erwähnen das Dorf zum ersten Mal im Jahr 1300 anlässlich der Ausgabe, auf die persönliche Bitte des Prager Bischofs (das glätzische Land bildete damals ein Teil der Prager Diözese), der Ablassbulle des Papstes Bonifazius des VIII. für die örtliche Pfarrkirche, die schon damals das bekannte Pilgerzentrum der Region war. Neben dem Gotteshaus und seinem Vermögen (sog. Widmut) bestanden im Dorf in dieser Zeit auch zwei Höfe: Niederhof – am Anfang des Dorfes (Eigentum der Glatzer Burg) und Oberhof – am Ende der Ansiedlung, das den damaligen Dorfinhabern, dem Geschlecht der Ratolds aus Zdanitz im Mähren gehörte, und überdies das freie Rittertum (das Vermögen vom Ortsvorsteher) mit dem Wirtshaus und der Schmiede sowie die Mühle.

Im XIV. Jahrhundert zählte das Dorf ungefähr 300 Einwohner und umfasste 28 Acker des Bodens (ca. 504ha). Das war damals ein der größten und dicht besiedelten Dörfer der Region.

Najstarszy znany wizerunek kościoła w Starym Wielisławie

XIII A XIV STOLETÍ

Starý Velislav je jedním z nejstarších míst na Země Kladská, které bylo založeno v průběhu kolonizaci na tzv. německém zákoně, pravděpodobně ve druhé polovině třináctého století. Původně osídlení bylo pod názvem „Wilhelmsdorf”. Etymologie názvu obce ukazuje, že pochází ze jména zakladatele a prvního vlastníka - Wilhelma. Velislav byl založen na staré cestě z Kladzka do Bystrice, v údolí Bystrice, konkrétně podél potoka Velislavka, který je jeho přítokem. Osada byla založena na tzv. syrové zásoby, protože zemědělské půdy byly získány prostřednictvím odlesňování, rostoucí na svazích na obou stranách řeky. Místo si stále zachovává počáteční systém-vypřádání prostorových, nazvaný lesně-rolnická ves a jeho stavby původně zabíraly prostor procházejícím skrz něj: komerční cestou a potokem.

Písemné prameny nejprve zaznamenaly vesnice v roce 1300. S vydáním, na osobní žádost pražského biskupa (Kłodzyczna tvořila součást diecéze Praha), bulli odpustků papeže Bonifáce VIII pro místní farní kostel, který byl již známým poutním centrem regionu. Vedle chrámu a jeho aktiv (Tzv Widmut) v obci, které existovaly v té době, kdy oba soudy: dolní - na začátku obce (ve vlastnictví hradu Kłodzko), a horní - na konci vesnice, která patřila do tehdejších vlastníků obce, rodiny Ratold z Zdanic na Moravě, a také nezávislé soudci (majeetek starosty) s hospodou, i kovárnu a mlýnem.

Ve čtrnáctém století. Vesnice měl cca. 300 obyvatel a měl 28 léna pozemků (cca. 504 ha). To byla pak jedna z největších a nejлюдnatějších obcí regionu.

Starý Velislav na mapě z XIX w.

Projekt „Wieś bogata w historię – zabytki Starego Wielisławia”
współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa
w ramach programu „Wolontariat dla Dziedzictwa 2017”

opracował: Marek Królikowski
opracowanie graficzne: Artur Kusa
redakcja opisu: Małgorzata Zającka
tłumaczenie na język niemiecki: Katarzyna Sattawa
tłumaczenie na język czeski: Beata Majkowska

WIEŚ BOGATA W HISTORIĘ ZABYTKI STAREGO WIELISŁAWIA

więcej informacji na stronie www.historiawielislaw.cba.pl

WIEK XV I XVI

Pod koniec 1428 r. z Czech do Kotliny Kłodzkiej wkroczyły znaczne siły husyckie, które rozłożyły się obozem niedaleko Kłodzka. Napastnicy spłądowali wówczas wiele okolicznych miejscowości. Mocno ucierpiał także Wielisław, gdzie spalono drewniany kościół, dwory (sędziowski i dołny), karcznię i wiele innych zabudowań.

W dniu 27 grudnia 1428 r. na polach poniżej młyna (w rozwidzeniu dzisiejszych dróg do Wielisławia i Szalejewa Dolnego) doszło do największej bitwy rycerstwa śląskiego z czeskimi taborytami na Śląsku. Polegli w niej ostatni piastowski książę z linii ziębickiej, Jan (jego śmierć upamiętnia kaplica przy przejeździe kolejowym), a wraz z nim 450 rycerzy (pochowanych później w Kłodzku i Szalejowie Dolnym) oraz 250 husyckich wojowników, których w tajemniczych okolicznościach pogrzebano przy spalonym kościele wielisławskim (dzisiejszy cmentarz). Wieś dość szybko podniosła się ze zniszczeń wojennych. Wzniesiono nowy kościół, tym razem z kamienia, odbudowano dwory, karcznię i zabudowania.

W XVI wieku zmieniły się stosunki własnościowe we wsi. W 1555 r. wygasł ród dawnych właścicieli osady, rodu Ratold ze Zdenic, a Wielisław, nadany niegdyś w lenno tej rodzinie, powrócił do majątku Hrabstwa Kłodzkiego. Nowi właściciele dbali o rozwój wsi. Hrabia Ulrich von Hardeck miał założyć tu nawet park z alejami (prząd folwarku dolnym) dla swojej ukochanej żony Zdeny (późdą nazywany hrabiowskim).

W 1575 r. Stary Wielisław przekazany został kłodzkim augustianom, a u schyłku stulecia, po rozwiązaniu zakonu, znalazł się w rękach ich „spadkobierców”, tj. jezuitów. Liczbę mieszkańców wsi szacuje się wówczas na ok. 450 osób.

Herb jezuitów na kolumnie wotywnej w Starym Wielisławiu

XV UND XVI JAHRHUNDERT

Ende 1428 rückten von Tschechien in die Glatzer Kessel bedeuende Hussitenkräfte ein, die nicht weit von Glatz Lager aufschlugen. Die Angreifer plünderten damals viele örtliche Ortschaften. Stark litt auch Altwilmsdorf, wo die alte Kirche, Höfe (Richterhof und Freihof), das Wirtshaus und viele andere Gebäude verbrannt wurden.

Am 27. Dezember 1428 kam es auf den Feldern unter der Mühle (in der Gabelung der heutigen Wege nach Altwilmsdorf und Niederschwebedorf) zu der größten Schlacht des schlesischen Rittertums mit den tschechischen Wagenburgern im Schliesien. In dieser Schlacht kam ums Leben der letzte Prinz von Piasten aus der Münsterberglinie, Johannes (sein Tod verewigt die Kapelle am Bahnübergang) und zusammen mit ihm 450 Ritter (die dann in Glatz und Niederschwebedorf begraben wurden) und 250 Hussiten, die man in den geheimnisvollen Umständen an der verbrannten Altwilmsdorfer Kirche begrub (der heutige Friedhof). Das Dorf erhob sich ziemlich schnell aus den Kriegszerstörungen. Man errichtete die neue Kirche, diesmal aus Stein, man baute Höfe, Wirtshaus und Gebäude wiederauf.

Im XVI. Jahrhundert änderten sich die Eigentumsbeziehungen im Dorf. 1555 wurde die Familie der alten Ansiedlungsinhaber, der Stamm Ratolds von Zdanitz, abgelassen, und Altwilmsdorf, das einst ins Lehen der Familie abgegeben wurde, kam zur Grafschaft Glatz zurück. Die neuen Besitzer sorgten für Dorfentwicklung. Graf Ulrich von Hardeck sollte hier sogar einen Park mit Alleen (am Niedervorwerk) für seine geliebte Frau Zdena gründen, seitdem Grafenpark genannt.

1575 wurde Altwilmsdorf den Glatzer Augustianer überwiesen, und Ende des Jahrhunderts, nach der Ordenslösung, kam in die Hände ihren "Erben", d.h. Jesuiten. Die Einwohnerzahl des Dorfes schätzte man dann auf ungefähr 450 Personen.

Kaplica upamiętniająca śmierć księcia Jana Ziębickiego

XV A XVI STOLETÍ

Na konci roku 1428. Z České republiky vstoupily do údolí Kladského značné husitské síly, které se utábili u Kladského. Útočníci vyplnili mnoho okolních vesnic. Wielisław taky byl výrazně ovlivněn, kde spáleno dřevěnou církev, soudy (soudci a dolní), hostinec a mnoho dalších staveb.

27. prosince 1428. 27. prosince 1428. na polích pod mlýnem (ve vidlici dnešní silnice do Wielisławia a Szalejewa Dolního) byla největší bitva rytířů Slezska s Českými taborytami na Slezsku. Zabili v ní posledního knížete z Piastů z řádku Ziębice, Jana (jeho smrt připomíná kapli u přechodu vlaku) a s ním 450 rytířů (pohřbených později v Kladsku a Szalejowie Dolnym) a 250 husitských bojovníků, který záhadně pohřbeno u spáleného kostela wielisławského (dnešní hřbitov). Obec vzrostla poměrně rychle z devastace války. Nový kostel byl vystavěn, tentokrát z kamene, obnoveno soudy, hostince a budovy.

V šestnáctém století, změnil se vlastnické vztahy v obci. V roce 1555 zmizela linie bývalých majitelů osady, rodina Ratold Zdenice. A Wielisław, dán dříve této rodině jako leno, se vrátil do majetku Hrabství Kladského. Noví majitelé starali se o rozvoj vesnice. Hrabě Ulrich von Hardeck měl udělat zde i park s alejemi (u nižší farmě) pro svou milovanou ženu Zdenu (dále jen nazvan Hraběským).

V roce 1575 Starý Wielisław byl předán Kladským augustiniánům, u konci století. Po zrušení řádu, byl v rukou jejich „dědiců“, tzn. jezuitů. Počet obyvatelů se odhaduje v tu dobu cca. 450 lidí.

Bitva z husyami pod Starým Wielisławem. Obraz Roberta Huska

Projekt „Wies bogata w historię – zabytki Starego Wielisławia“
współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa
w ramach programu „Wolontariat dla Dziedzictwa 2017”

opracował: Marek Królikowski
opracowanie graficzne: Artur Kusa
redakcja opisu: Małgorzata Załupka
tłumaczenie na język niemiecki: Katarzyna Sathlawa
tłumaczenie na język czeski: Beata Majkowska

WIEŚ BOGATA W HISTORIĘ ZABYTKI STAREGO WIELISŁAWIA

więcej informacji na stronie www.historiawielislaw.cba.pl

WIEK XVII I XVIII

Początek XVII wieku to okres starań kłodzkiech jezuitów o przekształcenie Starego Wielisławia w alodium, czyli prywatną własność ziemską, wolną od zobowiązań i ciężarów feudalnych na rzecz zamku kłodzkiego. W tym celu zakonnicy wykupili wszystkie majątki świeckie we wsi: wolne sędziostwo (1603), górną (1613) oraz dolną dwór (1626) z należącymi do nich gospodarstwami chłopskimi. Na placu przed karczmą sędziowską odbywały się od tamtych czasów sądy nad poddanyymi zakonników z Wielisławia (przypomina o tym istniejący do dziś krzyż).

W czasie wojny religijnej, zwanej 30-letnią (1618-1648), Stary Wielisław pozostał jedyną katolicką parafią w Hrabstwie Kłodzkim. Nie dziwi zatem fakt, że po odzyskaniu tych ziem przez katolików (Habsburgów) misja rekatalizacji Hrabstwa została powierzona ówczesnemu proboszczowi Wielisławia - Hieronimowi Keckowi.

Pod koniec XVII w. wieś dotknęła zaraza. Ofiarami dzumy padło tylko 10 mieszkańców dworu kościelnego oraz proboszcz Johann Kuhenhardt. Zmarłych pochowano na wzniesieniu niedaleko kościoła, jak głosi inskrypcja na kapliczce. Na pamiątkę ocalenia wsi od zarazy przed kościołem wystawiono kolumnę wotywną.

W 1723 r. papież Innocenty XIII nadał miejscowemu kościołowi tytuł: „pelen łaski”, zalecając przy tym szczególną adorację cudownego wizerunku Maryi Wielisławskiej, co przyczyniło się do rozwoju ruchu pielgrzymkowego. Wiązało się z tym również przebudowa kościoła pod koniec stulecia (nadano mu obecny wygląd).

Po likwidacji zakonu jezuitów (1776) Stary Wielisław zakupił Fryderyk Wilhelm von Reden, podczaszy króla pruskiego. Wieś zamieszkiwało wówczas 824 mieszkańców.

Matka Boża Wielisławska

XVII UND XVIII JAHRHUNDERT

Anfang des XVII. Jahrhunderts ist die Zeit der Bemühungen der Glatzer Jesuiten um die Umwandlung Altwilmsdorf in das Alloid, d.h. ins private Eigentum, frei von Verpflichtungen und Lehenleistungen zugunsten der Glatzer Burg. Zu diesem Zweck kauften die Ordensbrüder alles weltliches Vermögen im Dorf: freies Rittertum (1603), Ober- (1613) und Niederhof (1626) mit den ihnen gehörenden Bauernhöfen. Auf dem Platz vor dem Richterwirthshaus fanden seitdem Urtheile über den Untertanen der Ordensbrüder aus Altwilmsdorf statt (erinnert daran das bis heute bestehende Kreuz).

Während des Religionskriegs, der Dreißigjähriger Krieg genannt (1618-1648), blieb Altwilmsdorf die einzige katholische Pfarrei in der Grafschaft Glatz. Es wundert also nicht die Tatsache, dass nach der Wiedergewinnung der Länder von den Katholiken (Habsburgern) die Mission der Rekatholisierung der Grafschaft Glatz dem damaligen Pfarrer von Altwilmsdorf - Hieronymus Keck betraut wurde.

Ende des XVII. Jahrhundert wurde das Dorf von einer Seuche betroffen. Die Opfer von Pest waren nur 10 Einwohner des Kirchenhofes und der Pfarrer Johann Kuhenhardt. Die Gestorbenen wurden auf dem Hügel nicht weit von der Kirche begraben, wie die Inschrift an der Kapelle lautet. Zur Erinnerung der Rettung des Dorfes vor der Seuche errichtete man vor der Kirche eine Votivsäule.

1723 gab der Papst Innozenz der III. der örtlichen Kirche den Titel „voll der Gnade“, anordnend dabei die besondere Verehrung des wunderbaren Abbildes von Altwilmsdorfer Maria, was zur Entwicklung der Pilgerbewegung beitrug. Damit wurde auch der Umbau der Kirche Ende des Jahrhunderts verbunden (man gab ihr das jetzige Aussehen).

Nach der Auflösung des Jesuitenordens (1776) kaufte Altwilmsdorf Friedrich Wilhelm von Reden, der Mundschenk des Königs von Preußen. Im Dorf wohnten damals 824 Einwohner.

Dwórta karczma sędziowska

XVII A XVIII STOLETÍ

Počátek sedmáctého století bylo to období snahy Kłodzkiech jezuitů o přeměnu starého Wielisławia v alodium tzn. soukromé pozemkové vlastnictví, volné od povinností a zátěží pro feudálního hrabě Kłodzko. Za tímto účelem, mniši koupili všechny světské majetky v obci: nezávislé soudce (v roce 1603), horní (1613) a nižší soud (1626) spolu s hospodářství. Na náměstí před hospodou soudce konaly se soudy od této chvíle na podřízením náboženským lidem Wielisławia (připomena o tom kříž existující do dnes).

Během náboženské války nazvané 30 letou (1618-1648), Starý Wielisław zůstal jedinou katolickou farností v hrabství Kłodzkim. Neří divu, že po obnovení těchto zemí ze strany katolíků (Habsburgů) mise rekatalizace Hrabství Kłodzkiego byla pověřena tehdejšímu faráři Wielisławia - Hieronimowi Keckowi.

Na konci sedmáctého století, vesnice dotkl mor. Obětí moru padlo jen 10 obyvatelů soudu církve a duchovní farář Johann Kuhenhardt. Mrtví byli pohřbíváni na kopci u kostela, jako je nápis na kapli. Na památku zachráněny vesnici před morem, postaveno před kostelem sloupec votivní.

V roce 1723 papež Innocent XIII udělil titul místnímu sboru: „plné milosti“, doporučil speciální adorace zářného obrazu Panny Marie Wielisławskiej, což přispělo k rozvoji poutního provozu. Spojená s rekonstrukcí kostela na konci tohoto století (tak to dostal svou dnešní podobu). Po likvidaci jezuitského zakonu (1776), Starý Wielisław koupil Fryderyk Wilhelm von Reden, podčelatel krále Pruska. V obci v té době žilo 824 obyvatel.

Kolumna wotywna z 1622 r.

Projekt „Wieś bogata w historię – zabytki Starego Wielisławia”
współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa
w ramach programu „Wolontariat dla Dziedzictwa 2017”

opracował: Marek Królikowski
opracowanie graficzne: Artur Kusa
redakcja opisu: Małgorzata Załupka
tłumaczenie na język niemiecki: Katarzyna Sattawa
tłumaczenie na język czeski: Beata Majkowska

WIEŚ BOGATA W HISTORIĘ ZABYTKI STAREGO WIELISŁAWIA

więcej informacji na stronie www.historiawielislaw.cba.pl

WIEK XIX I XX

W pierwszej połowie XIX w. utrwalił się podział wsi na trzy części: Dolny Wielisław (właściciel tamtejszego folwarku, Joseph Müller, próbował nadać mu uzdrowiskowy charakter dzięki eksploatacji znajdującego się w pobliżu źródła wody mineralnej; istniał tu również piękny park obejmujący 3,5 ha); Górny Wielisław (z prawem patronatu, czyli opieki nad kościołem; własność sędziego krajowego Franza Büttnera) oraz część kościelna ze szkołą i plebanią. W połowie stulecia działały tu 2 młyny, a wieś liczyła ponad 1100 mieszkańców.

Ważnym wydarzeniem w dziejach miejscowości było przeprowadzenie przez wieś linii kolejowej (Kłodzko - Kudowa-Zdrój w 1890). Na terenie miejscowości zlokalizowano dwie stacje: Stary Wielisław Dolny (dziś Kłodzko-Zagórze) – stacja przeładunkowa – oraz Stary Wielisław – istniejąca pasażerska (w 1927 r. odjechało stąd ponad 18 tys. pasażerów!).

W połowie XIX w. w Starym Wielisławie został ufundowany, prowadzony przez siostry zakonne, dom opieki nad osobami samotnymi (dzisiejszy dom nauczycieli). W centrum wsi działały ponadto: poczta i aż 4 gospody z przestronnymi salami i scenami. Cała wieś była zelektryfikowana!

Trudnym okresem dziejowym były dwie wojny światowe. Poza licznymi ofiarami wśród mieszkańców wsi następstwem II wojny była zmiana narodowościowa w miejscowości. W miejsce wysiedlonej ludności niemieckiej w Wielisławie osiedli się głównie repatrianci z Kresów Wschodnich. Nie zmienił się natomiast rolniczy charakter wsi. W oparciu o istniejące folwarki utworzono PGR. Działały prężnie instytucje i organizacje społeczne: szkoła podstawowa, poczta, świetlica, biblioteka, Kolo Gospodyń Wiejskich, OSP.

Stacja kolejowa w centrum wsi

XIX UND XX JAHRHUNDERT

In der ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts prägte sich die Einteilung des Dorfes in drei Teile: Niederwilsdorf (der Inhaber des dortigen Vorwerks, Joseph Müller, versuchte ihm den Kurcharakter dank der Gewinnung der sich in der Nähe befindenden Mineralwasserquelle zu geben; hier befand sich auch der schöne Park mit 3,5 ha Fläche); Oberwilsdorf (mit dem Patronatsrecht, also mit dem Schutz über der Kirche; Eigentum des Landesrichters Franz Büttner) und der Kirchenteil mit der Schule und dem Pfarrhaus. In der Hälfte des Jahrhunderts wirkten hier zwei Mühlen, und das Dorf zählte über 1100 Einwohner.

Das wichtige Ereignis in der Geschichte der Ortschaft war die Durchführung der Bahnlinie (Glatz – Bad Kudowa im Jahr 1890). Auf dem Gebiet der Ortschaft platzierte man zwei Bahnstationen: Niederwilsdorf (heutzutage Sorstich bei Glatz) – Umladungsstation – und Altwilsdorf – die bestehende Passagierstation (1927 fuhren von hier über 18.000 Fahrgäste ab!).

In der Hälfte des XIX Jahrhunderts wurde in Altwilsdorf ein Pflegeheim für einsame Personen gestiftet, das von den Nonnen geführt wurde (das heutige Lehrershaus). Im Dorftzentrum wirkten außerdem: ein Postamt und 4 Wirtschaften mit den geräumigen Sälen und Bühnen. Das ganze Dorf war elektrifiziert!

Die schwere Zeit waren zwei Weltkriege. Außer den zahlreichen Opfern unter den Dorfeinwohnern war die Folge die Nationsverwandlung in der Ortschaft. Anstelle von der ausgesiedelten deutschen Bevölkerung ließen sich hier hauptsächlich Repatrierten aus den früheren polnischen Ostgebieten nieder. Der Dorfcharakter änderte sich aber nicht. Aus den Vorwerken bildete man Staatlicher Landwirtschaftsbetrieb. Hier wirkten dynamisch Institutionen und Gesellschaftsorganisationen: die Grundschule, das Postamt, der Gemeinschaftsraum, die Bibliothek, der dörflicher Hausfrauenverein, die Freiwillige Feuerwehr.

Przedwojenna panorama Starego Wielisławia

XIX A XX STOLETÍ

V první polovině devatenáctého století postillo se rozdělení obce na tři díly: Dolní Wielisław (majitel zdejšího majetku, Joseph Müller, snažil sedět tomu možnost udelání Lázně a exploatace nacházelo se v blízkosti zdroje vody, byl tam také krásný park o rozloze 3,5 ha); Horní Wielisław (s právem patronátu, péče o kostel vlastnictvím národního soudce Franz Büttner) a části kostela se školou a farou. V polovině století pracovaly zde 2 mlýny a obec měla 1100 obyvatel.

Významnou událostí v dějinách obce bylo provedeno přes obec železniční trať (Kłodzko - Kudowa-Zdrój v roce 1890). V obci se nacházeli dvě stanice: (v roce 1927 vyrazili odtud více než 18 tisíc cestujících) Stary Wielisław Dolny (dnešní Kłodzko-Zagórze) – přestupní stanice – a Stary Wielisław existující pro cestující.

V polovině devatenáctého století, ve Starém Wielisławu vznikla, pod vedením jeptisek, domácí péče pro osamělé (dnesní dům učitelů). Kromě tohoto centrum obce fungovaly: pošta, a taky 4 hospody s prostornými pokoji a sály. Celá vesnice byla elektrifikována!

Obtížné období historie byly dvě světové války. Kromě četných obětí mezi vesničany v důsledku druhé světové války byla změna národnosti. Na místě předsídlených osob v německém Wielisławu se usadili především navrátilci zpět do vlasti z východní pohraničí. Nezměnili se, zatímco zemědělský charakter obce. Na stávajících farmách vytvořili PGR bázi. Jednaly rychle instituce a společenské organizace: základní škola, pošta, společenská místnost, knihovna, Hospodyně kola, TSO (dobrovolníci hasičů).

Dvůr dolní

Projekt „Wieś bogata w historię – zabytki Starego Wielisławia“
współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa
w ramach programu „Wolontariat dla Dziedzictwa 2017“

opracował: Marek Królkowski
opracowanie graficzne: Artur Kusa
redakcja opisu: Małgorzata Zaluška
tłumaczenie na język niemiecki: Katarzyna Sattawa
tłumaczenie na język czeski: Beata Majkowska

